



عنوان

پادکست دایجست | قسمت ۳۲

مهر ۱۳۹۹

فرشاد محمودی

گردآورنده: مهوش رضایی

ویرایش و تنظیم: شادی حسین‌نیا

مقدمه

ما انسان‌ها از روز اول خلقت در شهرهای بزرگ و آسمانخراش‌های سر به فلک کشیده زندگی نمی‌کردیم. برای سفر کردن نه اتومبیل داشتیم و نه قطار و در رستوران‌های چندستاره غذا نمی‌خوردیم. موجودات قدرتمندی بودیم که درست مانند سایر حیوانات در دل طبیعت زندگی می‌کردیم. طبیعتی که سراسر پوشیده از گل و گیاه و درخت و سرسبزی بود. طبیعتی که گاه دوست و گاه دشمن ما بود. اما هر چه بود از دل زمینش گیاهانی روئیده بودند که شماری از آن‌ها سرگذشت ما را به گونه‌ی دیگری رقم زدند. گیاهانی که به خاطرشان جنگ‌ها و خشونت‌ها در گرفت. گیاهانی که حتی تاریخ را روی برگ‌هایشان نگاشتند. ما در این قسمت از پادکست دایجست سراغ یکی از این گیاهان تاریخ‌ساز می‌رویم؛ کانابیس یا ماریجوانا.

تاریخچه

اجداد نخستین ما رابطه‌ی دیگری با گیاهان اطراف خود داشتند. از وقتی انسان‌ها در غارها و در گروه‌های خیلی کوچک زندگی می‌کردند، تا زمانی که تصمیم گرفتند زندگی اجتماعی‌شان را گسترش دهند و تبدیل به قوم‌ها، قبیله‌ها، روستاها و شهرها شوند، همواره از گل‌ها و گیاهان اطراف خود به عنوان یک منبع مهم و قابل اطمینان برای تغذیه، پوشاک و دارو بهره می‌بردند. اینکه انسان‌ها از چه زمانی متوجه تأثیرات مخدر بعضی از گیاهان مانند خشخاش شدند و چه روش‌هایی را امتحان کردند تا نتیجه‌ی دلخواه‌شان را به دست بیاورند، چندان مشخص نیست؛ اما به نظر می‌رسد که «سومری‌ها» در منطقه‌ی «بین‌النهرین» اولین اجتماع شکل‌گرفته‌ای هستند که در سه هزار و چهارصد سال پیش از میلاد مسیح از مزارع خشخاش خود تریاک را استخراج کردند و آن را «گیاه شادی» نام نهادند؛ زیرا پس از استفاده از آن به حالت نشنگی می‌افتادند. آن‌ها هنر کشت خشخاش و استخراج تریاک را به «آشوری‌ها» دادند و آشوری‌ها هم آن را به «بابلی‌ها» آموختند تا آنان هم کاشت، داشت و برداشت آن را به مصری‌ها بیاموزند. در مصر با شکوفایی صنعت کشت خشخاش مسیر تجارت آن با یونان و اروپا برقرار شد و در سیصد و سی سال پیش از میلاد، اسکندر کبیر تریاک را به هند و فارس معرفی کرد. در حقیقت اسکندر از تریاک برای سربازانش استفاده می‌کرد تا آن‌ها شجاعانه بجنگند و درد کمتری را حس کنند. گفته می‌شود چیزی شبیه به همین اتفاق در جنگ جهانی دوم نیز اتفاق افتاده است. برخی از ادعاها حاکی از این هستند که سربازان آلمانی در طول جنگ از شیشه استفاده می‌کردند که بی‌خواب شوند و احساس گرسنگی نکنند. نقش تریاک در سراسر تاریخ بسیار پر رنگ بوده است. اگر تاریخچه‌ی جنگ‌های تریاک چین و انگلستان را بخوانیم، متوجه می‌شویم همین هنگ‌کنگی که این روزها در صدر اخبار جهان است، به این دلیل مستعمره انگلستان شد که چین در جنگ‌های تریاک از انگلستان شکست خورد و مجبور شد هنگ‌کنگ را به بریتانیا تقدیم کند.

اما قرار نیست ما در این قسمت مفصلاً به تاریخچه‌ی تریاک بپردازیم. تریاک شاید قدیمی‌ترین ماده‌ی مخدر طبیعی در جهان باشد، اما تنهاترین نیست. از چیزی حدود سه هزار سال پیش از میلاد مسیح برگ‌های گیاه کوکا هم در مناطق آمریکای جنوبی استفاده می‌شدند. مردمان این مناطق برگ‌های کوکا را می‌جویدند تا ضربان قلبشان بالاتر برود و آن‌ها را برای زیستن در هوای کوهستانی آن مناطق آماده نگه دارد. این گیاه در بسیاری از مراسم مذهبی و فرهنگی اینکاها هم استفاده می‌شد.

کوکائین در سال ۱۸۶۰ توسط یک شیمی‌دان آلمانی به نام «آلبرت نیمان» از برگ‌های کوکا استخراج شد و پس از سال ۱۸۸۰ به عنوان یک دارو وارد دنیای پزشکی شد. در همان سال‌ها ترکیبی از برگ‌های کوکائین، آب گازدار، عصاره‌ای از دانه‌های کولا (همان کافئین)، نوشیدنی محبوبی به اسم کوکاکولا را خلق کرد. در اوایل قرن بیستم، هنگامی که اثرات مخرب این ماده‌ی مخدر به تدریج آشکار شد، این ماده نیز از ترکیبات این نوشیدنی حذف شد. البته کوکاکولا هنوز هم برای تولید نوشابه‌هایش به برگ‌های کوکا احتیاج دارد و از آن‌ها استفاده می‌کند؛ ولی بدون ماده‌ی کوکائین آن.

از برگ درختان که بگذریم، در طبیعت حتی قارچ‌هایی با خواص مخدر وجود دارند که قارچ‌های جادویی یا Magic Mushroom نامیده

می‌شوند. نقاشی‌های رسم‌شده در غارهایی در استرالیا و آفریقا که ده هزار سال پیش محل سکونت انسان‌ها بوده، نشان می‌دهد که این گیاه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده است. در فرهنگ‌های باستانی آمریکای جنوبی و مرکزی (مثل مایاها) نیز استفاده از این قارچ در مراسم مختلف مذهبی جز رسوم بوده است. در حقیقت درون این قارچ‌ها ماده‌ی روان‌گردانی به نام «سیلوسایبین» وجود دارد که توهم و خیال ایجاد می‌کند. همه‌ی این‌ها نشانه‌هایی از این گیاهان است که از دیرباز به صورت طبیعی وجود داشته‌اند. اما از آن جایی که هر یک از موادی که تا این‌جا نام بردیم یا پیشتر در ذهن داشته‌اید از انواع متفاوتی هستند و تأثیرات متفاوتی روی مصرف‌کننده می‌گذارند، بهتر است قبل از ادامه‌ی تاریخ کمی در مورد انواع مواد اعتیادآور صحبت کنیم.

انواع مواد اعتیادآور

مواد اعتیادآور به روش‌های متعددی دسته‌بندی می‌شوند. در علم پزشکی و داروشناسی، یک ماده‌ی اعتیادآور می‌تواند بر اساس ساختار شیمیایی که دارد و یا بر اساس عملکرد و عوارضی که در اثر مصرف ایجاد می‌کند طبقه‌بندی شود. بر اساس این توضیح مختصر مواد مخدر را بر اساس عملکردشان به چهار گروه مهم تقسیم‌بندی می‌کنیم: آرام‌بخش‌ها (Depressants)، محرک‌ها (Stimulants)، افیون‌ها (Narcotics) و توهم‌زاها (Hallucinogens) یا روان‌گردان‌ها (Psychedelic).

همه‌ی این دسته‌ها روی برخی از قوای ذهنی مثل احساسات، افکار، ادراک و... تأثیر می‌گذارند. یعنی هر یک از موادی که ما به‌عنوان ماده‌ی مخدر می‌شناسیم، در یکی از این دسته‌ها قرار می‌گیرند. میزان اعتیادآور بودن هر ماده‌ی مخدر با ماده‌ی دیگر متفاوت است. اگر میزان اعتیادآوری یک ماده بالا باشد، به آن ماده «مخدر سخت» می‌گویند و اگر اعتیادآوری ماده‌ی کم باشد، «مخدر سبک» نامیده می‌شود.

۱- آرام‌بخش‌ها (Depressants): این مواد -همان‌طور که از اسمشان پیداست- داروهایی هستند که سرعت فعالیت‌های مغز و اعصاب را کاهش می‌دهند و به‌طور مستقیم روی سیستم عصبی مرکزی تأثیر می‌گذارند. به عنوان مثال داروهایی مانند دیازپام و آگازپام و البته الکل نیز در این گروه قرار می‌گیرند. از این داروها برای تسکین اضطراب، بهبود خواب و کنترل تشنج استفاده می‌شود.

۲- محرک‌ها (Stimulants): مواد محرک موادی هستند که برعکس آرام‌بخش‌ها موجب افزایش فعالیت و سرعت سیستم عصبی مرکزی می‌شوند. این مواد باعث می‌شوند که فرد مصرف‌کننده احساس کند که دارای انرژی زیادی‌ست و تمرکز بالایی دارد و خسته نمی‌شود. رایج‌ترین مواد محرک موجود در جهان عبارتند از کوکائین، کراک، آمفتامین و مت‌آمفتامین. از دیگر مواد نام‌آشنای این گروه نیکوتین و کافئین هستند که گرچه جزء مواد اعتیادآور هستند، اما در هیچ‌کجای دنیا غیرقانونی نیستند و مصرفشان آزاد است. البته ذکر این نکته در خصوص کافئین ضروری‌ست که این ماده در دسته‌ی مواد addictive (اعتیادآور) طبقه‌بندی نمی‌شود و بیشتر در دسته‌ی dependency (وابستگی‌ها) تعریف شده است. دلیل این دسته‌بندی آن است که میزان دوپامینی که در بدن ایجاد می‌کند آنقدر زیاد نیست که از کنترل خارج شود و ترک آن زندگی را مختل کند.

۳- افیون‌ها (Opioids): این دسته، رایج‌ترین داروهای ضددرد تجویز شده در جهان هستند که تأثیر خود را از طریق گیرنده‌های عصبی آپوئید که در بخش‌های مختلف مغز قرار دارند، نشان می‌دهند. وقتی یک پیام درد مخابره می‌شود، مغز انسان هورمونی به نام «اندورفین» ترشح می‌کند که درد را تسکین دهد. در اصل یکی از وظایف گیرنده‌های آپوئید این است که این هورمون را انتقال دهند. با مصرف مخدرها در واقع ترشح اندورفین و در نتیجه کار این گیرنده‌ها چند برابر شده و فرد مصرف‌کننده درد را کمتر و کمتر حس می‌کند. از این گروه علاوه بر مسکن‌ها، در ساخت داروهایی برای تسکین سرفه هم استفاده می‌شود. هروئین، کدئین، مورفین، فنتانیل و خود تریاک در این گروه قرار می‌گیرند.

۴- مواد توهم‌زا (Hallucinogens) یا روان‌گردان (psychedelic): این مواد هم روی سیستم عصبی مرکزی تأثیر می‌گذارند. بدین‌صورت که به عملکرد ارتباطات مغزی آسیب می‌زنند و شیوه‌ی انتقال، دریافت و تحلیل پیام‌ها را تغییر می‌دهند. این روند در نهایت موجب آن می‌شود که (مثلاً) فرد واقعیت را از غیرواقعیت تشخیص ندهد و اصطلاحاً توهم شکل می‌گیرد. فرد مصرف‌کننده‌ی این مواد ممکن است چیزهایی را ببیند و یا بشنود که واقعی نیستند. یک مثال در این گروه LSD است که شاید نامش را شنیده باشید و کانابیس یا همان ماریجوانا. پیش از هرچیز لازم است بدانیم که ماریجوانا را در گروه مواد مخدر سبک طبقه‌بندی می‌کنند.

اکنون که به اختصار در جریان قدمت مواد اعتیادآور قرار گرفتیم و کمی با دسته‌بندی‌ها آشنا شدیم، وقت آن رسیده که در ادامه‌ی راه بیشتر با گیاه کانابیس آشنا شویم. گیاهی که در بعضی از کتاب‌های قدیمی از آن به عنوان «گیاه مقدس» یاد شده است.

کانابیس را در گیاه‌شناسی فارسی به نام «شاهدانه» می‌شناسیم. با نگاهی به تاریخچه‌ی پیدایش و موارد مصرف کانابیس به این نکته می‌رسیم که قدمت کاشت و بهره‌وری از آن به حدود پنج هزار سال پیش برمی‌گردد. گرچه شواهد تاریخی دیگری نیز وجود دارد که عمر مصرف این گیاه را حتی طولانی‌تر از این مدت و چیزی حدود ده هزار سال می‌داند.

همپ که در فارسی کَنَف نامیده می‌شود در واقع یک گونه از گیاه کانابیس است که برای اولین بار در بخش‌هایی از آسیای مرکزی دیده شده است و پس از آن در قاره‌های دیگر مثل آفریقا، اروپا و در نهایت آمریکا پدید آمد. در آن زمان Hemp (کنف) را در ساخت طناب، لباس، کمان‌های جنگی، کاغذ و البته دارو به کار می‌گرفتند. دریانوردان نیز در سال‌های خیلی دور برای کشتی‌های خود از بادبان‌ها و طناب‌های کنفی استفاده می‌کردند که از کانابیس تهیه می‌شد. از داروهای تهیه شده از کانابیس نیز برای تسکین دردهای قاعدگی، سردرد، گوش‌درد و همچنین برای کاهش مشکلات گوارشی و آسم و حتی به عنوان داروی بیهوشی در جراحی‌ها استفاده می‌شد.

به این دلیل که این گیاه بسیار سریع رشد می‌کند و کشت آن آسان بود به سرعت گسترش پیدا کرد و در مناطق مختلف جهان کاشته

شد.

دقیقاً مشخص نیست که از چه زمانی بشر به خاصیت روان‌گردان این گیاه پی برده است، ولی یکی از اولین فرهنگ‌هایی که شروع به استفاده‌ی تفریحی از خواص روان‌گردان این گیاه کرد، هندوستان بود. پس از آن که کانابیس به هندوستان رسید و هندی‌ها از آن بنگ (bhang) را ساختند، استفاده‌ی تفریحی از آن به ویژه در مراسم مذهبی باب شد. هندی‌ها بنگ را به صورت خوراکی در غذا و همچنین در تهیه‌ی نوشیدنی‌های مخصوص استفاده می‌کردند.

در نهایت این گیاه راه خود را به ایران، اروپا، مصر، کشورهای عربی و آفریقا هم باز کرد. وجود مقداری از این گیاه در مومیایی یکی از فراغنه‌ی مصر به نام رامسس دوم در حدود ۱۲۰۰ سال پیش از میلاد مسیح تأیید شده است.

در حدود سال‌های ۱۴۰۰ استفاده از کانابیس برای ساخت کاغذ در اروپا، رونق فراوانی به صنعت چاپ کتاب داد. تعدادی از نسخه‌های انجیل معروف گوتنبرگ روی کاغذهای ساخته‌شده از برگ کانابیس نگارش شده‌است. کانابیس حتی جایگزین مناسبی برای آهن و پلاستیک بود. در سال ۱۹۴۱ «هنری فورد» آمریکایی، اتومبیلی ساخت که همه‌ی بدنه‌اش از کانابیس بود. بدنه‌ی این خودرو ۱۰ برابر قوی‌تر از آهن بود. گفته می‌شود که در صنعت می‌توان حدود بیست و پنج هزار محصول مختلف را از این گیاه به دست آورد.

با این که مصارف دارویی و صنعتی این گیاه بسیار بود، اما یکی دیگر از دلایل رشد کشت و مصرف کانابیس در دنیا «خاصیت روانگردانی» این گیاه (ایجاد حالت سرخوشی) است.

اگر کافئین را از لیست مواد اعتیادآور خطرناک در جهان حذف کنیم، امروزه کانابیس از لحاظ میزان مصرف بین همه‌ی مواد مخدر (پس از سیگار (نیکوتین) و الکل که پرستفاده‌ترین مواد اعتیادآور در دنیا هستند) سوم و در میان روان‌گردان‌ها اول است. بر اساس گزارش‌های سازمان جهانی بهداشت، سالانه حدود ۱۴۷ میلیون نفر (یعنی ۲٫۵٪ جمعیت جهان) از آن استفاده می‌کنند و این مقدار در مقایسه با کوکائین یا تریاک که حدود ۰٫۲٪ جمعیت جهان را درگیر کرده، بسیار بیشتر است. احتمالاً یکی از دلایل استقبال پرشور از این گیاه ایجاد حالت سرخوشی و در عین حال آثار مخرب کمتر نسبت به دیگر مخدرها و سبک‌تر بودن آن است.

در حال حاضر استفاده از کانابیس به شدت افزایش پیدا کرده و بیشتر این رشد در دهه‌ی ۶۰ میلادی در کشورهای آمریکای شمالی، اروپای غربی و استرالیا رخ داده‌است. کانابیس بیشتر با جوانان عجین شده و معمولاً سن شروع مصرف آن از مخدرهای دیگر پایین‌تر است.

گیاه مقدسی به نام شاهدانه

کانابیس یا شاهدانه یک گیاه آفتاب‌دوست به رنگ سبز روشن و با بوی منحصر به فرد است که می‌تواند (بسته به گونه‌ی گیاه و نوع آب و هوایی که در آن پرورش پیدا می‌کند) از یک تا سه متر، رشد کند. احتمالاً شکل برگ‌های بلند، شمشیری و باریک این گیاه را حداقل یک‌بار دیده‌اید؛ شاید نه از نزدیک، اما احتمالاً تصویرش را می‌شناسید! همین گیاهی که روی کاور پادکست می‌بینید. به تازگی برچسب‌هایی از این گیاه روی خودروها نیز چسبانده می‌شود.

شاید از کتاب‌های علوم راهنمایی و دبیرستان به‌خاطر داشته باشید که جنس نر و ماده در گیاهان معمولاً روی یک گل قرار دارند؛ مثل ذرت، خیار فندق و... اما گیاهانی هم وجود دارند که جنس نر و ماده‌ی آن‌ها می‌تواند در دو گیاه مجزا باشد؛ مثل بادام و خرما. کانابیس نیز از این دسته است که نوع نر و ماده‌ی آن جداست. وجود کانابیس نر و کانابیس ماده به صورت مجزا در طبیعت اهمیت زیادی دارد. در این‌جا مختصراً تفاوت نر و ماده‌ی این گیاه را با هم مرور می‌کنیم تا در انتها به دلیل اصلی اهمیت این تفاوت برسیم.

گیاه کانابیس نر معمولاً -نه همیشه- قدبلندتر است و ساقه‌های کلفت‌تری دارد؛ ولی این تنها راه تشخیص نوع نر و ماده‌ی کانابیس نیست. حدود ۲ تا ۴ هفته طول می‌کشد تا گل‌دهی در گیاه کانابیس آغاز شود. پس از این مرحله است که تشخیص جنسیت آن امکان‌پذیر می‌شود. اکنون باید به محل اتصال شاخه‌ها و گل‌ها به ساقه‌ی اصلی نگاه کنیم. اگر در این‌جا توپ‌های ریزی ببینیم، گیاه نر است و آن توپ‌های ریز در واقع حاوی گرده‌ی گل هستند. ولی در جنس ماده در همین قسمت گیاه کیسه‌های اشک‌شکلی به وجود می‌آید که کرک‌های ریزی از آن بیرون زده است. اگر گیاه نر در کنار گیاه ماده باشد، گرده‌ی گلی که در محیط پخش می‌شود، می‌تواند به این کرک‌ها -که حالت صمغی و چسبک دارند- بچسبند. وقتی گرده‌ی گل‌های نر به کرک‌های گیاه ماده می‌چسبند، لقاح صورت می‌گیرد و گیاه ماده بارور می‌شود. به این ترتیب در کیسه‌ی اشکی‌شکل کانابیس ماده، بذر یا همان دانه به وجود می‌آید. اگر به موقع جنسیت گیاه را تشخیص ندهیم و نرها و ماده‌ها را از هم جدا نکنیم، باید این پادکست را در همین‌جا به پایان ببریم! چرا که اگر گیاه ماده‌ی ما بارور شود، دیگر نمی‌شود از آن «ماریجوانا» یا «حشیش» تولید کرد.

با ریشه‌کن کردن نرها، گیاه ماده -که مورد بی‌مهری قرار گرفته است- شروع به ساخت هرچه بیشتر کرک‌های خود می‌کند. در واقع این کرک‌های گیاه ماده هستند که حاوی «تترا هیدروکانابینول» هستند و به اختصار THC خوانده می‌شود. THC در واقع همان ماده‌ی روان‌گردانی است که در ماریجوانا و حشیش وجود دارد و ایجاد حالت سرخوشی می‌کند.

یک‌بار دیگر مرور می‌کنیم: اگر گیاه نر و ماده در یک محل باشند، گرده‌افشانی صورت می‌گیرد و گیاه ماده بارور می‌شود. این امکان هم وجود دارد که گیاه کانابیس ما دوجنسی باشد، یعنی نر و ماده روی یک گیاه باشند که در این حالت گل ماده در هر صورت بارور می‌شود. گل ماده‌ی بارور شده خاصیت محرک و روان‌گردان نخواهد داشت و به کار تهیه‌ی ماریجوانا نمی‌آید و از آن برای مصارف دیگر استفاده می‌کنند. مثلاً گندم شاهدانه‌ای که مردم ایران بیشتر به عنوان آجیل می‌خورند، در اصل نوع بارور شده‌ی این گیاه است که دیگر خاصیت روان‌گردانی ندارد.

آیا ماریجوانا همان حشیش است؟

ماریجوانا و حشیش با هم تفاوت‌هایی دارند که ما در این‌جا به چند مورد اشاره می‌کنیم:

- اولین تفاوت آن‌ها از همان بدو تولدشان شروع می‌شود؛ یعنی نحوه‌ی تولیدشان: ماریجوانا در واقع گل‌ها و برگ‌های خشک‌شده‌ی گیاه کانابیس است و حشیش صمغ حاصل از فشردن این گل‌ها و برگ‌هاست.
- دومین تفاوت ماریجوانا و حشیش در رنگ و بافت آن‌هاست. ماریجوانا به رنگ سبز خاکستری و سبز قهوه‌ای است و حالت خشک و خردشده دارد و حشیش از رنگ قهوه‌ای روشن تا سیاه متغیر است و بافتی جامد اما بسیار نرم دارد.
- سومین و مهم‌ترین تفاوت این دو با هم در مقدار ماده‌ی روان‌گردان یا همان THC است. میزان THC موجود در ماریجوانا معمولاً ۱۰ تا ۲۰ درصد است. در حالی که این میزان در حشیش از ۲۰ تا ۶۰ درصد متغیر است. این تفاوت THC به این معنی است که فرد مصرف‌کننده برای رسیدن به مقدار سرخوشی موردنظرش، به حشیش کمتری نسبت به ماریجوانا احتیاج دارد.
- امروزه در ایران ماریجوانا را به اسم «گل» یا «علف» یا «وید» می‌شناسند. از دیگر اسامی‌ای که برای ماریجوانا در دنیا استفاده می‌شود می‌توان به پات، مری‌جین، گرس، چرس، بنگ و گانجا نیز اشاره کرد. گاهی از حشیش نیز کیک درستش می‌کنند که حش کیک نامیده می‌شود.

انواع کانابیس

گیاهان هم مانند حیوانات به صورت خانواده، جنس، گونه و زیرگونه طبقه‌بندی می‌شوند. گیاه کانابیس از خانواده‌ایست به نام «کانابی سی آی» (Cannabaceae) و سه گونه به نام‌های «ایندیکا»، «ساتیوا» و «رودرالیس» دارد.

از هر دوی ساتیوا و ایندیکا مواد روان‌گردان ساخته می‌شود. البته تأثیر مواد روان‌گردانی که از گونه‌ی ساتیوا ساخته می‌شود با تأثیر آن که از گونه‌ی ایندیکا به دست می‌آید متفاوت است. ماریجوانای تهیه‌شده از گونه‌ی ایندیکا معمولاً به فرد حس ژرف‌اندیشی و درون‌گرایی می‌دهد و فرد با خودش خلوت می‌کند و ماریجوانای تهیه‌شده از گونه‌ی ساتیوا به مصرف‌کننده انرژی می‌دهد و او بیشتر دوست دارد در میان جمع و شلوغی باشد.

گونه‌ی ساتیوا در طبیعت دو زیر گونه دارد: Hemp و Marijuana. فرق این دو با یکدیگر در میزان THC موجود در گیاه است. گیاهی که بالای ۰٫۳٪ THC داشته باشد ماریجوانا (گل، علف و...) و گونه‌ای که کمتر از ۰٫۳٪ THC داشته باشد، Hemp (کنف) است. در واقع به آن دلیل که ماده‌ی روان‌گردان کنف بسیار کم است، از آن در مصارف صنعتی مثل تهیه‌ی پارچه و الیاف استفاده می‌شود.

گونه‌ی سوم که رودرالیس نام دارد یک گونه‌ی وحشی از این گیاه است. این گونه در شرایط آب و هوایی بسیار سرد حتی در روسیه و سیبری رشد می‌کند. نوعی ماریجوانای ترکیبی به نام ماریجوانای «هیبرید» ساخته می‌شود که ترکیبی از چند گونه‌ست. رودرالیس در این ماریجوانای ترکیبی به کار می‌رود.

پس از آشنایی با کانابیس و مشتقات آن، ببینیم که با مصرف ماریجوانا چه اتفاقاتی در جسم می‌افتد و چه تغییراتی در بدن به وجود می‌آید؟ این مبحث دری‌ست رو به هم‌هی کشمکش‌ها و جدال‌ها بر سر آزادسازی یا ممنوع کردن کانابیس در کشورهای مختلف جهان.

تغییرات فیزیکی

اگر در این زمینه اطلاعات داشته باشید و یا خودتان مصرف‌کننده باشید، می‌دانید که تشخیص فردی که ماریجوانا مصرف کرده، کار چندان مشکلی نیست. مهم‌ترین تغییر فیزیکی‌ای که در مصرف‌کننده به وجود می‌آید، قرمز شدن سفیدی چشم‌است. این اتفاق یک دلیل ساده‌ی علمی دارد: فشارخون فرد مصرف‌کننده پایین می‌آید و THC موجود در کانابیس رگ‌ها را گشاد می‌کند. گشاد شدن رگ‌های خونی در چشم باعث می‌شود که پرنورتر دیده شود و در اصطلاح می‌گوییم که چشم «خون افتاده» است.

فردی که به هر شکلی از ماریجوانا استفاده کرده باشد، دچار حالت پراشتهایی و پرخوری می‌شود و خیلی طول می‌کشد تا احساس سیری کند. این موضوع نیز به دلیل پایین آمدن فشارخون و در نتیجه‌ی آن افت قندخون است. فرد بیشتر به خوردن چیزهای شیرین و چرب علاقه‌مند است. در انگلیسی به این حالت «binge eating» گفته می‌شود و ما در فارسی به آن «کره خوری» می‌گوییم.

دست و پای فرد مصرف‌کننده سرد یا گرم می‌شود و ماهیچه‌هایش شل می‌شوند و احساس سنگینی به‌وجود آمده در بدنش راه رفتن و انجام حرکات عادی را برایش مشکل می‌کند. حساسیت به نور، خشکی دهان، سردرد، سرگیجه، تهوع و گاه استفراغ از دیگر اتفاقاتی‌ست که فرد مصرف‌کننده ممکن است با آن‌ها روبه‌رو شود.

تقریباً کلیه‌ی عوارض جسمانی ذکرشده پس از گذشت چند ساعت خود به خود از بین می‌روند و مصرف‌کننده پس از این دچار خواب‌آلودگی شدید می‌شود.

تغییرات در رفتار و ادراک

به جز آن‌چه که به عنوان عوارض جسمانی مطرح کردیم، فرد مصرف‌کننده دچار تغییرات رفتاری و ادراکی هم می‌شود. شایع‌ترین آن اختلال در حافظه‌ی کوتاه‌مدت است. شخصی که ماریجوانا مصرف کرده است، نمی‌تواند اطلاعاتی را که در لحظه وارد مغزش می‌شود ذخیره کند. به همین دلیل ممکن است که (مثلاً) یک سؤال را در فاصله‌های زمانی خیلی کوتاه و به کرات بپرسد. برای چنین شخصی گذر زمان عادی نیست و معمولاً در ذهن او زمان خیلی کند می‌گذرد. او ممکن است دنیای پیرامون خود را به شکل دیگری ببیند و بعدها هیچگاه بعضی از لحظات را به یاد نیاورد. او ممکن است احساس ژرف‌اندیشی، تفکرات فلسفی و درون‌گرایی کند که گاه این حالت‌ها با اضطراب و تشویش و حرکات تند و غیرضروری همراه است و همان‌طوری که پیشتر گفتیم، برای آن‌ها رنگ‌ها، موسیقی و گاه حتی شکل اجسام نیز به گونه‌ای متفاوت جلوه می‌کند.

چنانچه فرد بیش از حد تحمل بدنش مصرف کند، ممکن است به پارانوایی (بدگمانی) ناشی از ترس و اضطراب دچار شود و تشخیص واقعیت از خیال برایش ممکن نباشد. این جا مرحله‌ای است که می‌تواند نقطه‌ی آغاز خطر باشد؛ گرچه این عارضه همیشگی نیست و برای بسیاری اتفاق نمی‌افتد.

ممکن است فرد با مصرف بیش از حد ماریجوانا دچار توهم شود. مثلاً اگر شخص «های» رانندگی کند، احتمال آن که تصادف کند زیاد است. یا مثلاً فرد دچار حسی می‌شود که فکر می‌کند می‌تواند هر کاری بکند و از یک ارتفاع بلند بپرد. باز هم لازم به ذکر است که تمام این اثرات از فردی به فرد دیگر متفاوتند و تقریباً هیچگاه یکسان نیستند.

اما «های شدن» چیست؟ برای درک هر چه بهتر این حالت‌ها قبل از هر چیز باید ببینیم که مغز انسان در برابر این ماده‌ی روانگردان چگونه واکنش نشان می‌دهد. پس لازم است با ماده‌ای به نام «کانابینوئید» آشنا شویم.

کانابینوئید (Cannabinoid) چیست؟

کانابیس گیاه پیچیده‌ایست که از صدها ترکیب شیمیایی مختلف به نام کانابینوئیدها ساخته شده است. دانشمندان تا کنون بیش از صد کانابینوئید را در کانابیس شناسایی کرده و به تأثیرات آن‌ها پی برده‌اند. THC یکی از این کانابینوئیدهاست. CBD یک مورد دیگر است که در ادامه با آن آشنا می‌شویم. کانابینوئیدها پس از ورود به بدن، با گیرنده‌های مرتبطشان در مغز ارتباط برقرار می‌کند. این سیستم که «اندوکانابینوئید» نامیده می‌شود، در قسمت‌های مختلف بدن فعال است. گیرنده‌های اندوکانابینوئید مسئول عملکرد فیزیولوژیکی در بدنند و از طریق ایجاد هارمونی به تغییرات محیطی پاسخ می‌دهند. بدین ترتیب بدن ما در شرایط صحیح و سالم باقی می‌ماند. مثلاً حالت، خواب، حافظه، دمای بدن، اشتها، گوارش و حتی احساس لذت در ما تحت کنترل این سیستم است. وقتی بخش‌های مختلف بدن خوب کار نکنند، این سامانه به قسمت‌های مختلف علامت می‌دهد تا در صورت قابل حل بودن مشکل، وضعیت بدن دوباره به حالت متعادل برگردد.

در بدن انسان نوعی کانابینوئید تولید می‌شود که «آناندامید» (Anandamide) نام دارد. کانابینوئیدهایی مانند THC از لحاظ ساختار شیمیایی به آناندامید شبیه‌اند. هنگامی که کانابیس مصرف می‌شود، ماده‌ی روان‌گردان به گیرنده‌ها متصل می‌شوند و به نوعی بدن را فریب می‌دهند. در حالت عادی آناندامیدها به محض تمام شدن یک دستور در سلول‌های مغزی، آن سلول را به طور موقت غیرفعال می‌کنند تا استراحت کند و از واکنش‌های افراطی جلوگیری نماید. THC (کانابینوئید اضافه) در صورت ورود به چرخه‌ی اندوکانابینوئید مغز، مانع استراحت سلول‌های مغزی پس از انتقال یک پیام می‌شود. سلول‌هایی که باید استراحت کرده و به ما کمک کنند تا در حالت تعادل جسمی و روحی بمانیم، برعکس، به اضافه‌کاری مجبور می‌شوند. یعنی انتقال پیام‌های عصبی متوقف نمی‌شود و ادامه می‌یابد. این اتفاق باعث می‌شود که احساسات، ادراک و افکار شخص چند برابر شود. بدین ترتیب اگر موضوعی ذهن فرد را مشغول کرده باشد، چنان مهم و بزرگ جلوه می‌کند که انگار چیزی مهم‌تر از آن مطلب وجود ندارد. او نمی‌تواند تمرکز کند و یا به موضوع قبلی برگردد، زیرا نورون‌های مغز به طور دائمی در حال انتقال پیام هستند. به این حالت «های بودن» یا «بالا بودن» گفته می‌شود. در واقع با مصرف ماریجوانا یا حشیش THC به صورت اضافه وارد بدن می‌شود.

های یا بالا

اینکه فرد از کدام راه برای مصرف ماریجوانا استفاده کند در روند تأثیرگذاری آن بر جسم و روح تفاوت‌هایی ایجاد می‌کند. علاوه بر روش استفاده از ماریجوانا، نوع گیاه و مقدار مصرف هم در میزان اثرگذاری آن مهم است. به طور کلی معمولاً وقتی مصرف‌کننده ماریجوانا را «بیکشد»، می‌تواند مقدار مصرف خود را کنترل کند؛ اما هنگامی که فرد آن را به صورت «خوراکی» مصرف کند، تشخیص این که چه دوزی از ماده‌ی روانگردان به بدنش رسیده است مشکل خواهد بود.

چه اتفاقی می‌افتد که یک فرد به استفاده‌ی دوباره و دوباره از ماریجوانا روی می‌آورد؟ مهمترین دلیل آن ایجاد حالت سرخوشی یا همان «های بودن» است که به دلیل ترشح «دوپامین» در مغز ایجاد می‌شود. دوپامین بخشی از سیستم پاداش مغز است که باعث ایجاد حالت سرحالی می‌شود. مثلاً این هورمون بعد از ورزش کردن نیز در بدن ترشح می‌شود و سرحالی و حس خوب ایجاد می‌کند. مصرف‌کننده پس از مصرف ماریجوانا به طور موقت (بسته به نوع و دوز ماده‌ی مصرفی) دچار حالت بی‌خیالی و سرخوشی می‌شود. عضلات بدن ریلکس و سنگین می‌شوند و زمان کندتر می‌گذرد. فرد رنگ‌ها و حتی گاه بوهای اطراف خود را جور دیگری می‌بیند و حس می‌کند. گاه فرد مصرف‌کننده به یک «حمله‌ی خنده» دچار می‌شود و بی‌دلیل قهقهه می‌زند. چنانچه فرد ماریجوانا را کشیده باشد این حالت‌ها پس از چند دقیقه شروع شده و دو تا چهار ساعت ادامه پیدا می‌کند؛ اما اگر آن را به صورت خوراکی مصرف کرده باشد -به دلیل آن که مانند هر ماده‌ی غذایی دیگری باید ابتدا در معده هضم و سپس جذب شود- تأثیر آن یک تا دو ساعت بعد پدیدار می‌شود و طبیعتاً برای مدت طولانی‌تری در بدن می‌ماند. این حالت‌ها تنها زمانی اتفاق می‌افتد که فرد مقدار مناسبی از مواد را مصرف کرده باشد.

مقدار مناسب چقدر است؟ مشخص است که پاسخ به این سؤال کار دشواری است. در واقع فرد باید از زبان بدن و میزان مقاومتش نسبت به این مواد کاملاً آگاه باشد. سن فرد و مقدار چربی ذخیره‌شده در بدن او نیز در میزان اثرگذاری ماریجوانا مؤثر است. همچنین میزان آشنایی با چنین موادی از دیگر عوامل مهم در تأثیر روان‌گردان ماریجواناست. ولی در واقع عوامل بسیار متفاوت و ناشناخته‌ای در میزان این تأثیرگذاری ایفای نقش می‌کنند که رسیدن به یک فرمول همه‌گیر را تقریباً ناممکن می‌سازد.

با یک نگاه اجمالی به نکاتی که تا اینجا مطرح شد، به نظر می‌رسد که ماریجوانا اتفاقاتی را در بدن و مغز رقم می‌زند و همه‌چیز پس از مدتی تمام می‌شود؛ اما این همه‌ی قصه نیست. ماریجوانا حسی را که فرد در هنگام مصرف کردن داشته، به شدت تقویت می‌کند. شاید اصطلاح

«فاز گرفتن» را شنیده باشید. در واقع منظور از این اصطلاح این است که فرد در همان حس یا فازی که در هنگام شروع مصرف داشته است، گیر می‌کند. اگر فرد شاد و خوشحال باشد، استفاده از این مواد او را شادتر و خوشحال‌تر می‌کند. اگر غمگین باشد، او را افسرده‌تر می‌کند و فردی که دچار اضطراب است را مضطرب‌تر و پریشان‌تر می‌کند و این انقلاب احساسی گاهی تا پارانوایا پیش می‌رود. تازه‌ترین تحقیقات در این زمینه نشان می‌دهد زمانی که فردی ماری‌جوانا می‌کشد، به فاصله‌ی چند دقیقه احساس سرخوشی می‌کند، اما اثرات روانی آن می‌تواند تا ۴ ساعت بعد آغاز شود و تا ۸ ساعت و حتی بیشتر طول بکشد. در این حالت ممکن است فرد مصرف‌کننده به اشتباه فکر کند که مواد تأثیری نداشته‌اند و میزان مصرف خود را بالا ببرد.

با این وجود ماریجوانا اوردوز ندارد، هرچند در یک نگاه کلی افراط در مصرف هر چیز می‌تواند مضر باشد. به عنوان مثال اگر شما بیش از حد قهوه و یا نوشیدنی‌های انرژی‌زا (کافئین) بنوشید، ممکن است دچار ایست قلبی شوید. حتی در علم پزشکی چیزی به نام مسمومیت با آب وجود دارد که با نوشیدن بیش از حد آب اتفاق می‌افتد و می‌تواند به مرگ منجر شود. مصرف طولانی‌مدت ماریجوانا نیز می‌تواند عوارض جسمانی به همراه داشته باشد؛ اما تاکنون در هیچ کجای دنیا، مرگی که تنها به دلیل مصرف بیش از حد ماریجوانا بوده باشد، اعلام نشده است. یعنی برای محصولات کانابیس چیزی به نام «اوردوز» هرگز اتفاق نمی‌افتد، اما شدت علائم به شدت بیشتر می‌شود.

مضرات استفاده‌ی بلندمدت از ماریجوانا

آنچه که تا کنون مطرح شد عوارض کوتاه‌مدت استفاده از ماریجوانا بود؛ عوارضی که پس از چند ساعت خود به خود از بین می‌روند و واضح است که از فردی به فرد دیگر متفاوت است. اما استفاده‌ی طولانی‌مدت از این ماده‌ی روان‌گردان می‌تواند عوارض جسمی و روحی مزمنی ایجاد کند که ممکن است هیچگاه از بین نرود. البته این احتمال وجود دارد که اگر فرد استفاده از این مواد را کنار بگذارد، پس از گذشت مدتی عوارض آن ناپدید شود. تحقیق و بررسی روی این بخش همچنان ادامه دارد.

با کشیدن ماریجوانا مونوکسیدکربن آزاد می‌شود که نه تنها برای قلب، ریه و عروق مضر است، بلکه می‌تواند یکی از عوامل بروز سرطان باشد. یکی دیگر از عوامل مهمی که وابستگی به ماریجوانا را خطرناک می‌کند، سن افراد است. گیرنده‌های کانابینوئید در افراد زیر ۲۵ سال در بخش سفید مغز قرار گرفته‌اند. بخش سفید مغز انسان مسئول روابط اجتماعی، یادگیری، حافظه و احساسات است. استفاده‌ی دائمی از ماریجوانا می‌تواند صدمات زیادی به این بخش از مغز وارد کند و در نتیجه فرد مصرف‌کننده دچار اختلال در تمرکز و به دنبال آن اختلال در یادگیری می‌شود. این امر مخصوصاً برای قشر جوان - که در حال تحصیل هستند - مشکلات زیادی را به وجود می‌آورد.

بارداری و ماریجوانا

وابستگی مادر به ماریجوانا در دوران بارداری نیز می‌تواند مشکلاتی برای نوزاد به وجود بیاورد. نوزادانی که از این مادران به دنیا می‌آیند معمولاً سبک‌تر از وزن معمول یک نوزاد هستند. باور عمومی بر این است که هرچه بچه ریزتر باشد، زایمان آسانتر است؛ اما به دنیا آوردن نوزادان با وزن پایین نیز خالی از مشکلات نیست؛ زیرا نوزاد برای بیرون آمدن از رحم مادر قدرت کافی ندارد. از طرفی چنین نوزادانی بلافاصله بعد از تولد با گرم نگه داشتن بدن خود مشکل دارند و ممکن است با افت شدید قندخون مواجه شوند. تحقیقات نشان داده که این بچه‌ها با رسیدن به سنین نوجوانی بیشتر در معرض سوءرفتارهای اجتماعی قرار می‌گیرند. به همین دلیل زنان در دوران بارداری و شیردهی اجازه‌ی استفاده از ماریجوانا را ندارند. (تحقیقات و مطالعات در این زمینه هنوز جوان است و به زمان بیشتری نیاز دارد).

کانابیس دارویی و CBD

۱۱۳ نوع کانابینوئید در کانابیس وجود دارد که یکی از آن‌ها THC است و دیگری CBD یا کانابیدیول نام دارد. CBD به تنهایی هیچ خاصیت روان‌گردانی ندارد. CBD نیز مانند THC بر سیستم اندوکانابینوئید تأثیر می‌گذارد. وظیفه‌ی این سیستم حفظ آرامش و تعادل در محیط بدن و کنترل عوامل استرس‌زاست. به همین دلیل میزان THC و CBD در گیاه کانابیس تعیین‌کننده‌ی کاربرد آن‌ها در آینده است. از گونه‌ای که THC پایینی دارد در صنعت کاغذسازی و تهیه‌ی طناب و لباس استفاده شده و از CBD داروهای بی‌درد روانگردانی ساخته می‌شود. کانابیس‌های دارویی نیز داروهای هستند که میزان مشخصی THC دارند و مهمترین محل استفاده از آن‌ها در تسکین دردهای مزمنی است که با هیچ مسکنی از بین نمی‌روند. باید به این نکته توجه داشت که این داروها به شیوه‌ی دیگری مصرف می‌شوند. کانابیس دارویی را نباید مثل سیگار کشید، زیرا در آن صورت ضررش از فایده‌اش بیشتر می‌شود. این داروها را یا به صورت چای می‌نوشند و یا از طریق دستگاه «نبولایزر» استنشاق می‌کنند. نبولایزر یا ریزپاش وسیله‌ای است که با استفاده از هوا و ذرات بسیار ریز آب، دارو را به قسمت‌های مختلف دستگاه تنفس می‌رساند. البته این داروها به شکل قرص هم وجود دارند.

هرچند که در مسیر مطالعه و شناخت مصارف دارویی کانابیس هنوز راهی طولانی در پیش است و در بعضی زمینه‌ها علم پزشکی همچنان به یک جواب قانع‌کننده نرسیده، اما از کانابیس دارویی - به‌جز مواردی که تاکنون ذکر شد - برای کمک به بهبود بیماران با این مشکلات نیز استفاده می‌شود:

- بیماری MS (البته می‌دانیم که هنوز درمان قطعی برای این بیماری وجود ندارد و همه‌ی درمان‌ها بیشتر با هدف کنترل عوارض ناشی از بیماری صورت می‌گیرند).
- درمان و کمک به از بین بردن اسپاسم‌های عضلانی
- حالت تهوع و استفراغ در بیمارانی که شیمی‌درمانی می‌شوند.
- کمک به بیماران مبتلا به ایدز که دچار کاهش اشتها می‌شوند.

- دردهایی که به اعصاب مربوطند.
- درمان افرادی که «تیک» دارند.
- بیماری «گلوکوم» یا آب‌سیاه (گلوکوم مشکلی است که بر اثر آن فشار داخل چشم بیمار زیاد می‌شود و در صورت معالجه نشدن به موقع، به کوری ختم می‌شود. گفتیم که THC موجود در کانابیس فشارخون را پایین می‌آورد؛ به این ترتیب فشار داخل چشم هم کم می‌شود و خطر کوری برای افراد مبتلا به این بیماری را کمتر می‌کند).
- بیماری صرع (صرع نوعی اختلال در تبادل اطلاعات بین سلول‌های مغزی است).
- بیماری‌های لاعلاجی که بیمار در آن به اصطلاح «ترمینال» است. (بیمار ترمینال بیماری است که دیگر امیدی به بهبودی ندارد و در ترمینال بین مرگ و زندگی قرار دارد. این بیماران از معضلاتی مانند بی‌اشتهایی، لاغری، ناامیدی و درد رنج می‌برند).
- این نوع داروها نیز مانند داروهای دیگر دارای عوارض جانبی‌اند؛ از جمله می‌توان به این موارد اشاره کرد: ایجاد ترس و ناامیدی، اضطراب و تشویش، احساس بی‌حوصلگی و تنبلی، سردرد و سرگیجه، بالا رفتن ضربان قلب و همچنین ایجاد حالت سرخوشی (برای برخی از بیماران که برای بار اول از این داروها استفاده می‌کنند).
- گفتیم که CBD یکی دیگر از کانابینوئیدهای موجود در کانابیس است. این کانابینوئید خاصیت دارویی دارد. بدن ما به‌طور طبیعی این کانابینوئیدها را می‌سازد، اما با مصرف داروهای حاوی CBD در واقع مکملی وارد بدن ما می‌شود که عملکرد چرخه‌ی اندوکانابینوئید را سرعت می‌بخشد. امروزه در کشورهایی که استفاده‌ی دارویی از کانابیس در آن‌ها آزاد است، CBD بیشتر به شکل روغن و قرص و کپسول به فروش می‌رسد و به تجویز و نسخه‌ی پزشک نیازی ندارد.
- از CBD به عنوان دارویی برای تسکین دردهای مختلف، تقویت استخوان‌ها، کمک به بیماران سرطانی، کنترل استرس و اضطراب و حل مشکل بی‌خوابی استفاده می‌شود.

قوانین کشورهای مختلف جهان درباره‌ی کانابیس

کانابیس در طول تاریخ چند هزار ساله‌ی عمرش، همواره بخشی از دغدغه‌های فرهنگی، اجتماعی و حکومتی بوده‌است. گاهی حضورش برای جامعه و گردانندگان آن دردسری نداشته و گهگاه به تیتیر اول خبرها تبدیل شده‌است. اما آن‌چه که امروز، در قرن بیست و یک، کاملاً واضح است این است که اطلاعات ما -چه به‌عنوان مصرف‌کننده و چه به‌عنوان مشاهده‌کننده- بسیار بیشتر از سالیان پیش شده و به همین دلیل است که روند قانونگذاری و آزادسازی کانابیس در سال‌های اخیر تغییرات چشمگیری داشته‌است.

برای مرور بر تاریخچه‌ی قانونگذاری کانابیس بد نیست که ابتدا با چند واژه‌ی حقوقی آشنا شویم:

در قوانین حقوقی، یک مورد می‌تواند قانونی (legal) یا غیرقانونی (illegal) باشد. مشخص است که آن‌چه قانونی است مشکل‌ساز نیست و آن‌چه غیرقانونی است جرم حساب می‌شود و جریمه دارد.

اما در قانون نگاه سومی نیز وجود دارد که به آن «جرم‌زدایی» (Decriminalization) می‌گویند. اگر موضوعی مشمول این حالت شود، به این معناست که وجودش جرم حساب می‌شود، اما جریمه‌ی خاصی ندارد. در حقیقت جرم‌زدایی تخفیفی است که در مجازات داده می‌شود. نکته‌ی مهم این است که جرم‌زدایی (Decriminalization) با قانونی کردن (Legalization) متفاوت است. در جرم‌زدایی مقوله‌ی موردنظر هنوز جرم است، اما قانون ارتکاب جرم را نادیده می‌گیرد. مثلاً استفاده از ماریجوانا در ایالتی از آمریکا جرم‌زدایی می‌شود؛ در این صورت اگر فرد را با مقدار کمی از ماریجوانا دستگیر کنند، به احتمال خیلی زیاد مجازاتی برای او در نظر نمی‌گیرند یا در سخت‌گیرانه‌ترین حالت به جریمه‌ی نقدی اکتفا می‌کنند. در حالی که اگر رویکرد «جرم‌زدایی» نباشد، ممکن است علیه وی اعلان جرم صورت گیرد و مجازات‌هایی مانند زندان در پیش داشته باشد. اما در حالت «قانونی» همه‌ی موانع برداشته می‌شوند و دولت می‌تواند تمام ارکان مربوط به ماریجوانا را قانونمند کند و شرایط به گونه‌ای می‌شود که شهروندان می‌توانند ماریجوانا را مانند سیگار از همه‌جا تهیه کنند.

البته قانون رویکرد چهارمی دارد: بسیاری از کشورهای جهان برای بعضی از موضوعات قوانین سمبلیک نوشته‌اند؛ قوانینی که هیچگاه از طریق قانون پیگیری نمی‌شوند.

مصرف کانابیس در تمام دنیا به دو دسته‌ی دارویی و تفریحی تقسیم می‌شود.

استفاده‌ی دارویی: حدود ۴۵ کشور در جهان استفاده‌ی پزشکی از کانابیس را آزاد کرده‌اند. البته این آزادی در همه‌ی آن‌ها صد در صد نیست. به عنوان مثال در برزیل فقط بیماران ترمینال اجازه‌ی استفاده از آن را دارند. برخی کشورها چنین بیماران حق اتا نازی (مرگ اختیاری) دارند و بعضی از کشورها (مانند ایران) این کار مجاز نیست و باید مرگ طبیعی اتفاق بیفتد. در این مواقع استفاده از کانابیس دارویی به این دلیل است که از زجر بیمار بکاهد. (پادکست دایجست در آینده یک قسمت را به موضوع «اتا نازی» اختصاص خواهد داد).

در برخی کشورها مانند مکزیک تنها داروهای مجاز هستند که مقدار THC آن‌ها کمتر از یک درصد باشد. بیش از نیمی از کشورهای اروپایی استفاده‌ی پزشکی از کانابیس را قانونی کرده‌اند؛ این در حالی است که در اکثر کشورهای آسیایی و آفریقایی مصرف دارویی همچنان غیرقانونی است.

استفاده‌ی تفریحی: استفاده‌ی تفریحی از ماریجوانا تنها در ۴ کشور دنیا قانونی است. اروگوئه به عنوان اولین کشور در سال ۲۰۱۳ استفاده از کانابیس را تنها برای شهروندان خودش قانونی اعلام کرد. به دنبال آن کانادا نیز در سال ۲۰۱۸ به جمع آزادکنندگان کانابیس پیوست. در آفریقای جنوبی و گرجستان داشتن کانابیس برای استفاده‌ی تفریحی آزاد است، اما فروش آن نه! یعنی شخص باید خودش برای مصرف خودش گیاه را بکارد.

نیپال کشوری است که قانون عجیبی در مورد ماریجوانا دارد. به‌طور کلی استفاده از کانابیس در این کشور غیرقانونی است، مگر در طول

فستیوال «ماها شیوا راتری» که جشنی است برای تکریم از «شیوا»، خدای بلندپایه‌ی هندوها. جامائیکا نیز کشوری است که تنها در یکی از اعیاد مذهبی‌شان به نام «راستافاری» استفاده از کانابیس به‌طور کامل آزاد است. در هندوستان نیز استفاده از کانابیس تنها برای تهیه‌ی «بنگ» مجاز است و در سایر موارد غیرقانونی است. بنگ ماده‌ای خوراکی است که از کانابیس درست می‌شود و به شکل نوشیدنی یا غذاست. از بنگ بیشتر در فستیوال بهاره‌ی هولی استفاده می‌شود.

در حدود ۵۰ کشور جهان نیز داشتن یا فروش مقدار مشخصی از کانابیس یا جرم‌زدایی شده و یا قوانین سمبلیک برای آن وضع شده است. مثلاً در کافی‌شاپ‌های هلند و کلوب‌های کانابیس در اسپانیا استفاده از ماریجوانا تحت نظارت دولت و با قوانین مشخص آزاد است. البته در این زمینه قوانین خاص و بسیار محکمی تدوین شده که به برخی از آن‌ها اشاره می‌کنیم:

فروش ماریجوانا به هر مشتری تنها تا ۵ گرم آزاد است و صاحب کافی‌شاپ -که دارای مجوز رسمی از دولت است- حق داشتن ۵۰۰ گرم کانابیس در روز را دارد. از دیگر قوانین محکم در کافی‌شاپ‌های هلند این است که فروش هیچ‌گونه نوشیدنی الکلی‌ای در آن‌ها مجاز نیست و فروش مواد مخدر به افراد زیر ۱۸ سال قدهغن است. افراد زیر سن قانونی حتی اجازه‌ی ایستادن در مغازه‌های فروش مواد مخدر را ندارند. هدف از این قوانین جلوگیری از دسترسی افراد زیرسن قانونی به محصولات اعتیادآور و پرخطر است.

در کشورهای دیگر مانند بولیوی، همراه داشتن ماریجوانا تا مقدار ۵۰ گرم جرم‌زدایی شده است. در ایالت‌های مختلف آمریکا نیز چند دیدگاه متفاوت برقرار است. ماریجوانا در کالیفرنیا قانونی است، در می‌سی‌سی‌پی جرم‌زدایی شده، در کارولینای جنوبی کاملاً غیرقانونی است و در تگزاس تنها مصرف دارویی روغن CBD مجاز است.

چرا کانابیس قانونی می‌شود؟

موافقین و مخالفین ماریجوانا استدلال‌های مختلفی برای قانونی یا غیرقانونی دانستن مصرف کانابیس دارند.

استدلال‌های قانونی شدن: مهم‌ترین و بیشترین استدلال مطرح‌شده این است که کانابیس کاربرد دارویی دارد و به افرادی که بیماری‌های مرتبط دارند کمک می‌کند. استدلال دوم این است که با قانونی یا جرم‌زدایی شدن این موضوع، تمرکز نیروهای اجرایی قانون از خرده‌جرائم برداشته می‌شود و می‌توانند این تمرکز (منابع انرژی، مالی، زمانی، نیروی انسانی و...) را صرف جرائم مهم‌تر کنند تا نظم و قانون در سایر امور (مثلاً قاچاق مواد مخدر سنگین) بهتر رعایت شود. سومین استدلال این است که این موضوع اصلاً به دولت ارتباطی ندارد؛ زندگی شخصی افراد -تا جایی که به کسی ضرری نرساند- در اختیار آن‌هاست و آزادند برای خود تصمیم بگیرند. در کشورهایی با دموکراسی بالا این دیدگاه در مسائلی مانند سقط جنین نیز وجود دارد. استدلال بعدی این است که با قانونی شدن این مسئله، دولت می‌تواند مالیات بر مصرف و خرید وضع کند؛ این کار منبع خوبی برای مالیات‌های دولت‌هاست تا با جمع‌آوری این پول بتوانند خدمات بهتری به شهروندان ارائه کنند. نکته بعدی این است که اگر خود دولت بانی قانون‌گذاری این مسئله باشد، بهتر می‌تواند امنیت و سلامت مصرف‌کنندگان را تأمین کند؛ چراکه جنس تقلبی عرضه نمی‌کند و مانع استفاده از مواد اشتباه می‌شود. همچنین با این کار باعث می‌شود که مردم با فروشندگان مواد در تعامل نباشند؛ زیرا این افراد می‌توانند فروشنده‌ی چیزهای دیگر هم باشند و خریداران به سمت مسائل دیگر سوق دهند. و استدلال آخر این است که به‌طور کلی ماریجوانا بی‌ضرر است و دلیلی برای ممنوعیتش وجود ندارد و یا اگر مضر است، این ضرر تنها برای افراد زیر ۲۵ سال است؛ پس ممنوعیت آن برای بزرگسالان تنها به‌دلیل نشنگی توجیه‌پذیر نیست.

حامیان قانونی شدن ماریجوانا استدلال‌های زیست‌محیطی نیز دارند. کشت‌های غیرقانونی و ضررهای جبران‌ناپذیر این کار به محیط‌زیست باعث می‌شود که عده‌ای خواهان آن باشند که دولت عهده‌دار این مسئولیت باشد. مثلاً در بخشی از آمریکا پس از کاشت گیاه، در مرحله‌ی داشت و برای مراقبت از آن از مرگ موش استفاده می‌کنند. یک گونه جغد که در آن منطقه زندگی می‌کند با خوردن مرگ‌موش می‌میرد و این اکوسیستم را به هم می‌ریزد. در صورتی که اگر دولت این فرآیند را مدیریت کند، از وقوع این مسائل جلوگیری می‌شود.

استدلال‌های غیرقانونی ماندن: شایع‌ترین استدلال این است که تصادفات رانندگی به‌خاطر مصرف ماریجوانا افزایش می‌یابد؛ زیرا رانندگی در نشنگی اغلب منجر به حادثه می‌شود. استدلال دیگر این است که ماریجوانا Gateway Drug (مواد درگاهی) است و این بدان معناست که مصرف‌کنندگان را به مصرف مواد دیگر ترغیب می‌کند. استدلال بعدی این است که قانونی شدن ماریجوانا باعث می‌شود که افراد محافظه‌کار نیز ترس خود را کنار گذاشته و مصرف کنند و بدین ترتیب تعداد مصرف‌کنندگان افزایش می‌یابد. از طرفی فواید این ماده برای فرد و جامعه چندان قابل توجه نیست. در نهایت مخالفین عامل «اخلاق» را نیز در نظر می‌گیرند؛ آنان مصرف ماریجوانا را غیراخلاقی می‌دانند و معتقدند باعث عادی‌سازی سایر رفتارهای غیراخلاقی می‌شود. درباره‌ی مضرات ماریجوانا برای افراد زیر ۲۵ سال نیز پیشتر توضیح دادیم.

گذشته از این‌ها تحقیقی در مورد رابطه‌ی قیمت و تقاضای ماریجوانا انجام شده که ذکر آن خالی از لطف نیست:

سازمان بهداشت جهانی در وبسایت خود گزارشی منتشر کرده که می‌گوید میزان ارتجاعی بودن تقاضا در بازار ماریجوانا در کوتاه‌مدت بسیار کم است، اما در بلندمدت این ارتجاعی بودن افزایش می‌یابد. «ارتجاعی بودن تقاضا» مفهومی در اقتصاد است که نسبت تغییر تقاضا به تغییر قیمت را نشان می‌دهد. یعنی اگر قیمت یک کالا ۱۰٪ افزایش یابد، میزان تقاضا چه‌قدر تغییر می‌کند؟ آیا ثابت می‌ماند یا به همان نسبتی که قیمت بالا رفت، تقاضا هم پایین می‌آید؟ مثلاً اگر قیمت بنزین دو برابر شود، به تبع آن مصرف بنزین یک‌دوم می‌شود یا ثابت می‌ماند؟ یا شاید این تقاضا تنها ۲۰٪ کاهش یابد. هرچه وابستگی ما به آن کالا بیشتر باشد و کالای جایگزین کمتری وجود داشته باشد، تغییرات در قیمت باعث تغییرات کمتری در میزان تقاضا می‌شود. مثلاً داروی انسولین را برای یک بیمار دیابتی در نظر بگیرید؛ بیماری که به این دارو وابسته است، با افزایش قیمت دارو چاره‌ای ندارد جز این‌که این افزایش قیمت را بپذیرد. در این حالت گفته می‌شود که میزان ارتجاعی

بودن تقاضا نسبت به قیمت این کالا کم است. ولی اگر قیمت گوشت به طور ناگهانی سه برابر می‌شود، به احتمال زیاد عده‌ی زیادی از مردم مرغ را جایگزین آن می‌کردند و این افزایش قیمت تا حد زیادی روی میزان تقاضای مردم تأثیر می‌گذاشت. در این‌جا میزان ارتجاعی بودن کالای گوشت بیشتر است؛ یعنی با افزایش یا کاهش قیمت، میزان تقاضای گوشت تغییر می‌کند. چرا که در مورد گوشت کالای جایگزینی مثل مرغ یا ماهی وجود دارد. ارتجاعی بودن را با یک عدد بیان می‌کنند که از صفر تا یک آغاز می‌شود و بالاتر از یک می‌رود؛ یعنی نسبتی است. تحقیقات در مورد ماریجوانا نشان می‌دهد که در کوتاه‌مدت ارتجاعی بودن قیمت این کالا پایین است؛ یعنی اگر قیمت افزایش بیابد، مصرف‌کنندگان افزایش قیمت را پاسخ داده و به مصرف ادامه می‌دهند، ولی در بلندمدت از میزان مصرفشان کاسته می‌شود.

بزرگترین تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان کانابیس کدام کشورها هستند؟

کانابیس تقریباً در همه جای دنیا پرورش پیدا می‌کند. این گیاه احتیاج به خاک خوب، آفتاب و نور مناسب دارد. از لحاظ تولید ماریجوانا و پرورش کانابیس افغانستان در رتبه‌ی سوم جهان است و حتی در سال ۲۰۱۰ این کشور مقام اول جهان در کشت کانابیس را داشت. کانابیس که در افغانستان تولید می‌شود دارای کیفیت بالایی است و امروزه یکی از منابع درآمد گروه طالبان است. مراکش دومین کشور تولیدکننده‌ی کانابیس در جهان است و تا اوایل سال ۲۰۰۰ میلادی، هفتاد درصد حشیش مصرفی در اروپا از طریق مراکش تأمین می‌شد. آمریکا در مقام اول تولید کانابیس دنیا قرار دارد. به جز هشت ایالت آمریکا که استفاده از کانابیس به هر شکلی در آن‌ها غیرقانونی است، در سایر ایالت‌ها مصرف آن در موارد متفاوت انجام می‌شود. یعنی در بعضی فقط مصارف دارویی آن آزاد است و در برخی هم دارویی و هم تفریحی. بیشترین مصرف‌کنندگان ماریجوانا به ترتیب در کشورهای ایسلند، آمریکا و نیجریه قرار دارند و در این رتبه‌بندی کشور اروگوئه - که اولین کشور آزادکننده‌ی کانابیس در جهان است - در جایگاه یازدهم قرار دارد.

در ایران کشت شاهدانه به منظور تولید موادمخدر ممنوع است. هیچ شکلی از استفاده‌ی دارویی از کانابیس نیز در ایران قانونی نشده است. اما کاشت گیاه کنف (Hemp) به منظور تولید الیاف و طناب و موارد مصرفی صنعتی دیگر آزاد است. زیرا همان‌طور که قبلاً هم اشاره شد، میزان THC آن پایین است و نمی‌تواند حالت سرخوشی ایجاد کند. کانابیس و مشتقات آن همچنان یکی از موضوعات مورد بحث در جوامع امروزی است. از سویی تأثیر داروهای ساخته‌شده از این گیاه تا حد زیادی شناخته شده است و از طرفی تبلیغ در بی‌ضرر بودن آن نیز راه را برای سوءاستفاده از آن باز می‌کند.

این بود مختصری از آن‌چه که باید به عنوان شهروند جهان در مورد ماریجوانا می‌دانستیم.

منابع

- <https://fa.wikipedia.org/wiki/%D8%B4%D8%A7%D9%87%E2%80%8C%D8%AF%D8%A7%D9%86%D9%87>
- <http://daneshnameh.roshd.ir/mavara/mavara-index.php?page=%d8%b4%d8%a7%d9%87%d8%af%d8%a7%d9%86%&SSOReturnPage=Check&Rand=0>
- <https://www.growbarato.net/blog/en/how-to-sex-marijuana-plants/>
- <https://www.changingperspective.info/cannabis/>
- <https://www.zamnesia.nl/blog-cannabis-sativa-versus-cannabis-indica-mythes-ontkracht-n1827>
- <https://www.drugabuse.gov/publications/research-reports/marijuana/how-does-marijuana-produce-its-effects>
- <https://www.youtube.com/watch?v=Rp02wehk5pI>
- <https://www.avayemiadrahayi.com/>
- <https://informatiecentrumcannabis.nl/wat-is-cannabis/geschiedenis-van-cannabis/>
- <https://www.psychologytoday.com/us/blog/the-teenage-mind/201105/history-cannabis-in-ancient-china>
- <https://informatiecentrumcannabis.nl/wat-is-cannabis/toepassingen/>
- <https://www.drugabuse.gov/publications/research-reports/marijuana/what-are-marijuana-effects>
- <https://mindmasters.nl/kennisbank/middelengebruik/hasj-en-wiet/>
- <https://www.axonclinic.com>
- <https://informatiecentrumcannabis.nl/gebruik/consumptief-gebruik/effecten-van-de-cannabis/>
- <https://www.royalqueenseeds.nl/blog-is-het-mogelijk-om-een-overdosis-cannabis-te-nemen-n130>
- <https://www.apotheek.nl/medicijnen/cannabis?product=cannabis-flos-bedrocan#wat-doet-cannabis-en-waarbij-gebruik-ik-het>
- <https://www.apotheek.nl/medicijnen/cannabis#belangrijk-om-te-weten-over-cannabis>
- <https://www.healthtechzone.com/topics/healthcare/articles/2020/02/14/444460-how-cbd-works-improve-health.htm>

<https://informatiecentrumcannabis.nl/gebruik/medisch-gebruik/inname-en-dosering-medicinale-cannabis/>
https://en.wikipedia.org/wiki/Legality_of_cannabis
<https://businessam.be/11-weetjes-over-cannabis-die-zelfs-doorwinterde-blowers-zullen-verbazen-exp-208769/>
<https://disa.com/map-of-marijuana-legality-by-state>
<https://herb.co/news/travel/10-countries-best-weed/>
<https://www.rttnews.com/slideshow/3824/ten-largest-cannabis-producing-countries-marijuana-cannabis-thc-cbd-us-morocco-afghanistan.aspx>
<https://www.zamnesia.nl/blog-top-10-marihuana-mythen-en-feiten-n87>
<https://docmj.com/2017/06/05/difference-medical-recreational-marijuana/>
<https://www.betterhealth.vic.gov.au/health/HealthyLiving/How-drugs-affect-your-body>
<https://entheonation.com/blog/psilocybin-mushrooms-history/>
<https://www.history.com/topics/crime/history-of-cocaine>
<https://www.drugfreeworld.org/drugfacts/cocaine/a-short-history.html>
<https://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/heroin/etc/history.html>
<https://www.youtube.com/watch?v=jJ9tOSLgPco>
https://www.youtube.com/watch?v=NDVV_M_CSI
<https://www.streetdirectory.com/etoday/where-are-gutenbergs-bibles-efuflu.html>
<https://www.forbes.com/sites/niallmccarthy/2019/06/14/the-arguments-for-and-against-marijuana-legalization-in-the-u-s-infographic/#65fa1bab678b>
<https://potguide.com/blog/article/how-many-cannabinoids-are-found-in-marijuana/>

Digesttt